

بسمه تعالی

نام تهیه کننده :

حیدر سعیدی

موضوع ارائه :

قاچاق و بررسی عوامل موثر بر قاچاق کالا و ارز و تاثیر آن بر اقتصاد ایران

نام استاد :

دکتر مستولی زاده

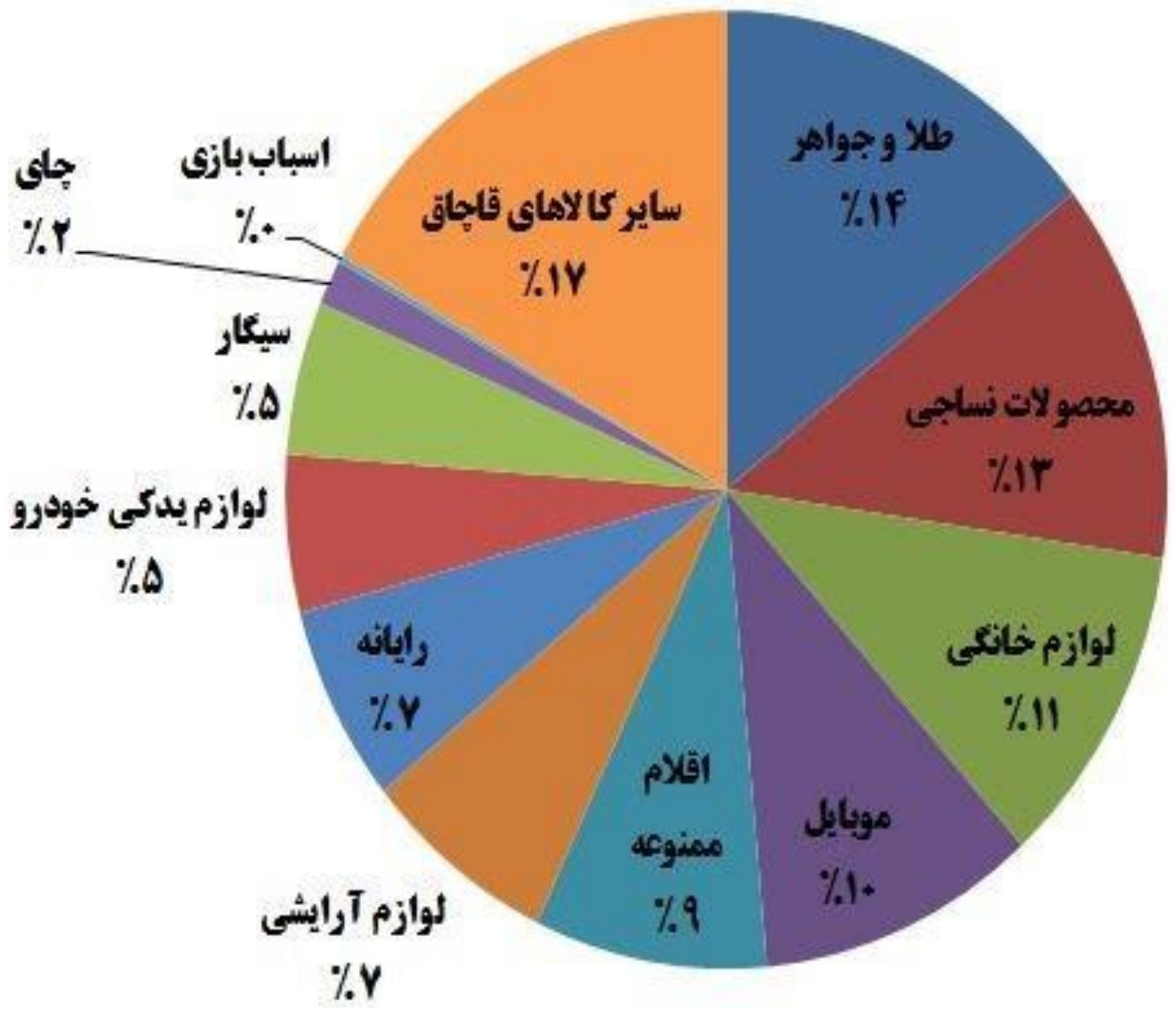
تعریف کالای قاچاق

به طور کلی قاچاق عبارت است از ورود و خروج پنهانی کالا از مبادی رسمی و غیر رسمی بدون پرداخت عوارض دولتی.

با توجه به ماده ۲ قانون مجازات اسلامی ، مرتکبین قاچاق ، مجازات‌هایی از قبیل ضبط کالا ، جریمه ، حبس یا انهدام آنرا پیش بینی کرده است.

بر اساس قانون ورود و خروج کالا باید با نظارت و در حضور مأموران گمرک انجام شود و چنانچه کالایی بدون انجام تشریفات گمرکی و یا از مبادی غیر گمرکی (غیر رسمی) و یا بر خلاف قوانین و مقررات گمرکی وارد و خارج شود ، این اقدام قاچاق محسوب می شود.

برآورد مهمترین کالاهاى قاچاق

۲ میلیارد و ۳۶۸ میلیون دلار	پوشاک
۱ میلیارد و ۴۰۶ میلیون دلار	مواد غذایی
۱ میلیارد و ۲۷۱ میلیون دلار	گوشی تلفن همراه
۱ میلیارد و ۸۸ میلیون دلار	انواع لوازم خانگی
۱ میلیارد و ۸۱ میلیون دلار	لوازم یدکی خودرو
۱ میلیارد و ۳۴۱ میلیون دلار	شمش طلا
۱ میلیارد و ۱۸۱ میلیون دلار	لوازم آرایشی - بهداشتی
۸۲۷ میلیون دلار	طلا و مصنوعات ساخته شده آن
۵۴۴ میلیون دلار	سیگار
۹۲۸ میلیون دلار	رایانه و قطعات آن
۳۷۵ میلیون دلار	تجهیزات پزشکی
۲۷۵ میلیون دلار	چای
۲۰۵ میلیون دلار	انواع پارچه
۱۸۸ میلیون دلار	دارو
۴۰ میلیون دلار	کفش
۴۴ میلیون دلار	اسباب بازی
۱ میلیارد و ۵۳۷ میلیون دلار	اقلام ممنوعه
۲ میلیارد و ۸۰۰ میلیون دلار	سایر کالاها

قاچاق کالا شامل دو بخش است :

1. قاچاق کالاهای ممنوع ، یعنی کالاهایی که صادرات و واردات آنها ممنوعیت شرعی و قانونی دارند نظیر مواد مخدر ، اسلحه و مشروبات الکلی.

2. قاچاق کالاهای مجاز و مجاز مشروط ، که منظور کالاهایی است که صادرات و واردات آنها با رعایت ضوابط قانونی امکان پذیر اما بدلیل رعایت نکردن ضوابط قانونی ، قاچاق تلقی می شوند مثل موبایل ، لوازم آرایش و خودرو.

با توجه به اینکه قاچاق کالا و ارز یک معضل چند وجهی می باشد لذا عوامل متعددی از جمله اقتصادی ، اجتماعی ، فرهنگی و ... در شکل گیری آن نقش دارند که شناسایی این عوامل به ارائه راهکار مناسب جهت برخورد با این معضل شوم اقتصادی ، اجتماعی کمک می نماید .

عوامل اقتصادی که باعث قاچاق می شود

- سود آوری بالای کالای قاچاق در مقابل ریسک آن

- پرداخت یارانه به برخی از کالاها در داخل کشور

- بالا بودن تعرفه های گمرکی

- کیفیت پایین کالاهای تولید داخل

- بورکراسی و ساختار اداری ناکارآمد

- محرومیت ساکنان نقاط مرزی

– سود آوری بالای کالای قاچاق در مقابل ریسک آن

سود آوری بالای کالای قاچاق کالا از مهمترین دلایل گرایش به این امر می باشد . و این سود ناشی از تفاوت قیمتها در بازار داخل با کشورهای همجوار است . سودهایی که از صادرات غیر رسمی برخی کالاهای (مانند فرآورده های نفتی ، دارو ، شوینده ها ، سموم دفع آفات نباتی ، کود شیمیایی ، نان ، آرد ، گندم و دیگر کالاهای اساسی کسب می شود به قدری انگیزه در افراد ایجاد کرده که علارغم تعیین جرائم سنگین باز اقدام به قاچاق کالا می کنند.

– پرداخت یارانه به برخی از کالاها در داخل کشور

یکی از مشکلات نظام یارانه در کشور افزایش قاچاق کالای یارانه ای به خارج از کشور است . ارزان بودن برخی کالاهای یارانه ای منجر به تشدید قاچاق این کالاها به خارج از کشور شده است. به عبارات دیگر یارانه های پرداختی به مصرف کنندگان خارجی نیز تعلق گرفته است.

مثلا گندم و آرد

لذا هدفمند نبودن این یارانه ها و خروج سهم قابل ملاحظه ای از منافع یارانه ها از طریق سیستم توزیع از جمله نقاط ضعف اساسی در پرداخت یارانه ها در کشور محسوب می شود . در نتیجه ثروتی که می تواند در راه توسعه پایدار ، تولید ، ایجاد اشتغال ، عمران و آبادانی کشور و فقر زدایی هزینه شود از دست می رود .

– بالا بودن تعرفه های گمرکی

تعرفه تعیین شده به عنوان سود بازرگانی آنقدر بالا است که ورود کالا به صورت قاچاق را تشویق می کند فلسفه تعرفه بالا باید در اصل حمایت از تولیدات داخلی و افزایش سطح اشتغال باشد و در مرحله بعد ایجاد درآمد برای خزانه دولت . و تعرفه در خصوص کالایی بسته می شود که آن کالا تولید داخلی دارد و یا می خواهد داشته باشد و تولید داخلی این کالا قابل رقابت با کالاهای مشابه خارجی اش نباشد در این صورت دولت با ایجاد تعرفه ، از تولید داخلی آن کالا حمایت می کند . البته وضع تعرفه نباید همیشگی و بلند مدت باشد . بلکه زمان وضع تعرفه ، زمان دقیقی برای برداشتن تدریجی این تعرفه ها در نظر گرفته می شود ، تا تولید کنندگان داخلی با اعمال مدیریت کارآمد بتوانند تولید آن کالا را در سطح جهانی و بین المللی به انجام برسانند .

یکی از شرایط عضویت در سازمان تجارت جهانی به صفر رساندن تعرفه در خصوص همه کالاها ، البته در یک پروسه و به تدریج می باشد .

– کیفیت پایین کالاهای تولید داخل

مساله ای که در برخی کشورهای در حال توسعه در خصوص تعرفه ها مشاهده می شود ، این است که دولتها با مشاهده درآمدهای قابل توجه این تعرفه ها برای دولت ، با نگاه درآمدی به تعرفه ها می نگرند . و این مساله باعث دائمی شدن تعرفه ها می شود ، لذا سبب می شود که تولید کنندگان تلاشی برای تولید با کیفیت تر نکنند و تولید داخلی همواره در سطح پایینی انجام شود ، در این میان اقشار مختلف مردم هستند که ضرر می کنند زیرا باید کالاهای تعرفه ای را با قیمتی بالاتر از قیمت معمول جهانی بخرند ، سبب می شود همین کالاها در کشور قاچاق شود .

- بورکراسی و ساختار اداری ناکارآمد

بورکراسی و ساختار اداری ناکارآمد منجر به افزایش هزینه تولید و تجارت در اقتصاد رسمی خواهد شد. گاه گرفتن مجوز برای تولید یا صادرات از مراکز متعدد تصمیم‌گیری، با بهره‌وری پایین به بیش از یک ماه زمان نیاز دارد که هزینه و قیمت تمام‌شده را برای تولیدکننده و صادرکننده بشدت افزایش می‌دهد. بنابراین با این گونه هزینه‌ها انگیزه فعالیت در بخش غیررسمی یا به عبارتی قاچاق کالا افزایش می‌یابد.

– محرومیت ساکنان نقاط مرزی

از عواملی که سبب گسترش قاچاق کالا در کشور شده وضعیت جغرافیایی کشور است ، وجود هزاران کیلومتر راه آبی و خاکی در مرزها و همچنین همجواری با کشورهای بی ثبات است که سرمایه گذاری مولد در مناطق مرزی را کاهش داده است .

قاچاق کالا عمدتاً از طریق مناطق مرز نشین صورت می گیرد . در نقاط مرزی کشور به دلیل فقر و نبود فرصت شغلی افراد به منظور تامین نیازهای معیشتی و مالی خود اقدام به قاچاق کالا می کنند . در مناطق مرزی کالاها عمدتاً به صورت چمدانی قاچاق می شوند ، بخشی از واردات در کشور مربوط به واردات کالاهای همراه مسافر است .

پیامدهای اقتصادی ناشی از قاچاق کالا و ارز

- شکل گیری اقتصاد زیر زمینی و فرار مالیاتی
- کاهش درآمدهای دولت
- کاهش سطح تولید ناخالص ملی
- افزایش کسری بودجه و کاهش اشتغال
- هدر رفتن منابع ارزی کشور
- توزیع ناعادلانه درآمد و افزایش فاصله طبقاتی
- کاهش رفاه مصرف کنندگان

شکل گیری اقتصاد زیر زمینی و فرار مالیاتی

معضل قاچاق منجر به شکل گیری اقتصاد زیر زمینی یا اقتصاد سیاه می شود و از آنجا که چنین فعالیتهایی در بازار غیر رسمی انجام می شود در حسابهای ملی ثبت نمی گردد ، لذا تولید یا درآمد ناخالص ملی به دلیل فقدان آمار و اطلاعات لازم کمتر از مقدار واقعی آن بر آورد می گردد . و از آنجا که در اقتصاد زیر زمینی فرار مالیاتی افزایش می یابد در مجموع درآمدهای دولت کاهش می یابد .

کاهش درآمدهای دولت

کاهش درآمدهای دولت از محل عوارض گمرکی و کاهش منابع ارزی حاصل از صادرات رسمی نیز از پیامدهای قاچاق کالا می باشد .

لذا معضل قاچاق کالا سبب می شود درآمد دولت به سه طریق کاهش یابد :

(۱) گسترش اقتصاد زیر زمینی و فرار مالیاتی

(۲) کاهش تعرفه ها و عوارض گمرکی

(۳) کاهش درآمدهای ارزی .

لذا منابع هنگفتی از درآمد دولت که می بایست صرف حمایت از تولید کنندگان داخلی و سرمایه گذاری مولد در کشور شود به جیب قاچاقچیان می رود .

کاهش سطح تولید ناخالص ملی

کاهش حمایت دولت از صنایع و تولیدات داخلی به دلیل کاهش منابع درآمدی دولت سبب ورشکستی تولید کنندگان و تعطیلی کارخانه ها بویژه در صنایع های تک می شود . هزینه تولید کالا در داخل کشور به دلیل کاهش حمایت دولت بسیار بالاست به گونه ای که توان رقابت با محصولات خارجی را از بین می برد و سبب از بین رفتن فرصتهای شغلی در کشور می شود و سطح تولید ناخالص ملی کاهش می یابد.

افزایش کسری بودجه و کاهش اشتغال

از آنجا که با کاهش درآمد دولت کسری بودجه نیز افزایش می یابد لذا سرمایه گذاری در فعالیتهای عمرانی و زیر بنایی نیز کاهش یافته وبا کاهش منابع درآمدی لازم جهت سرمایه گذاری مولد و کاهش سرمایه گذاری توسعه و پژوهش به منظور ارتقای کیفیت کالاهای داخلی کمتر از پیش می شود و اشتغال نیز کاهش می یابد .

هدر رفتن منابع ارزی کشور

در بخش درآمدهای ارزی نیز صدور غیر قانونی کالا منجر به خروج سرمایه از کشور و عدم بازگشت ارز به دست آمده با نظام پولی و بانکی کشور می شود و در نتیجه کمبود درآمدهای ارزی ، توازن پرداخت های خارجی به هم می خورد .

توزیع ناعادلانه درآمد و افزایش فاصله طبقاتی

توزیع ناعادلانه درآمدها نیز از پیامدهای معضل قاچاق می باشد . با توجه به حاشیه سود بالا در قاچاق کالا ، توزیع درآمدها و ثروت ها در جامعه به هم خورده و قاچاقچیان از طریق کسب آن بخش از درآمدهایی که دولت می بایست از واردات رسمی کسب می کرد توزیع درآمد را ناهمگون تر می کند زیرا دولت می توانست این درآمدها را به صورت هزینه عمومی ، هزینه های اجتماعی و اعطای یارانه بین عموم مردم توزیع کند . از همین رو قاچاق کالا موجب انحراف سیاستهای اقتصادی و بازرگانی دولت می شود .

کاهش رفاه مصرف کنندگان

اکثر کالاهایی که به صورت قاچاق وارد کشور می شوند رفاه مصرف کنندگان را کاهش می دهند واردات کالا به صورت قاچاق سبب می شود کالاها با کیفیت پایین تر و تقریباً به دلیل عدم کنترل استانداردهای کیفیت محصولات ، بهداشت و سلامت مصرف کنندگان دچار مشکل شود . همچنین به دلیل احتمال جلوگیری و کشف کالاهای قاچاق توسط ماموران عمدتاً کالاهای ارزان و بدون کیفیت و تقریباً یکبار مصرف وارد کشور شود .

راهکارهای اقتصادی مبارزه با قاچاق کالا و ارز

طرح مالیات بر ارزش افزوده

شناسنامه دار کردن کالاهای وارداتی

آزاد سازی واردات کالاها در چارچوب بازار بورس و ارز واریز نامه ای

اصلاح سیستم اعطای یارانه ها

توجه به افزایش رفاه مصرف کنندگان

ساماندهی فعالیت شرکت های خارجی حتی در صورتی که کالاهای این شرکت ها به صورت قانونی نیز وارد شده باشد باید خدمات پس از فروش داشته باشد . تا قبل از ورود کالاها از مناطق آزاد اگر مشکلی در استفاده و تامین قطعات یدکی وجود داشت ، مصرف کننده جایی را برای مراجعه و رفع مشکل داشته باشد . در حال حاضر با توجه به مقررات بازرگانی ، این شرکت ها به شرطی می توانند کالاهای خود را عرضه کنند که نمایندگی خدمات پس از فروش ، قطعات یدکی ، ضمانت نامه و گارانتی داشته باشند .

منبع

<https://www.epe.ir/print/Index/8180>

ممنون از توجه شما